

JURIDISCH

Twee seconden Kraftwerk houden muziekindustrie al ruim twintig jaar bezig

Het Hof van Justitie in Luxemburg moet zich uitspreken over een juridische loopgravenstrijd die al decennia duurt. Het arrest kan grote gevolgen hebben voor de manier waarop artiesten moeten omgaan met 'samples'.

De Duitse elektronische band Kraftwerk tijdens een optreden op het 47e Montreux Jazz Festival, juli 2013. Foto: Denis Balibouse / Reuters

In het kort

Over een twee seconden durend muziekfragment van Kraftwerk woedt een juridische loopgravenstrijd die al twee decennia duurt.

De zaak geldt als bepalend voor de creatieve ruimte die artiesten hebben in het samplen van andermans materiaal.

Critici zien de strenge opstelling van platenlabels in dergelijke zaken als ‘stuiptrekkingen’ van een afstervend verdienmodel.

Zijn het twee seconden? Of ruim vier minuten? Die vraag houdt menig jurist al sinds 1997 bezig. In dat jaar komt het liedje *Nur Mir* van de Duitse rapster Sabrina Setlur uit. De producent, Moses Pelham, gebruikt daarin een opname van twee seconden van het percussieritme van het twintig jaar daarvoor verschenen nummer *Metall auf Metall* van de Duitse electronicaband Kraftwerk.

Kraftwerk - Metall auf Metall (1977)

Een sample (een snipper geluid uit de originele opname van een muziekstuk) van maar twee seconden, meent Pelham. Nee, stelt Kraftwerk, die snipper komt telkens terug. En je pleegt zonder ons iets te vragen inbreuk op onze rechten.

Sindsdien is een juridische loopgravenstrijd losgebarsten, die zich over meerdere gerechtshoven uitstrekt. Na jaren procederen ligt de zaak nu op verzoek van het Duitse hooggerechtshof bij het Hof van Justitie van de Europese Unie.

Sabrina Setlur - Nur mir (Official 3pTV)

Kraftwerk staat inmiddels op voorsprong. Advocaat-generaal Maciej Szpunar van het Europese Hof stelde in december dat de Duitse electronicaband gelijk heeft. Of **zijn advies** staande praktijk wordt in Europa, zal over enkele maanden blijken.

Waar gaat dit over? 'Door sampling haalt de artiest niet alleen inspiratie uit het werk van anderen, maar eigent hij zich ook de resultaten van andermans inspanning en investering toe', stelt Szpunar. In het auteursrecht is hergebruik van delen van een compositie onderworpen aan een creativiteitstoets, legt muzikrechtsspecialist Bjorn Schipper van Schipper Legal uit. Maar in de kwestie-Kraftwerk staat naburig recht ter discussie: het recht op de opname. En dat gaat vooral over geld.

Andere valse noten

THE ROLLING STONES THE LAST TIME

b / w PLAY WITH FIRE

PRODUCED BY

ANDREW LOOG OLDHAM

De muziekindustrie rammelt van de rechtszaken waarin artiesten elkaar verwijten in te breken op intellectuele eigendomsrechten. Een bekende kwestie is de wereldhit *Bittersweet Symphony* (1997) van de Britse band The Verve.

The Verve gebruikte voor dit liedje delen uit *The Last Time* van de Rolling Stones (1965). Ze beloofden in ruil hiervoor de helft van de royalty's van hun hit af te dragen aan het rechthebbende platenlabel Decca.

Maar een voormalig manager van de Stones stelde later dat The Verve veel meer muziek gebruikte dan afgesproken en eiste alle royalty's op. The Verve verdiende geen cent aan zijn wereldhit.

Een andere bekende kwestie betreft de procedure rond *Stairway to Heaven* van Led Zeppelin. De erven van Randy Wolfe, oprichter van de Amerikaanse band Spirit, wijzen erop dat de eerste gitaarmelodie in het nummer *Taurus van Spirit* bijna identiek is aan het begin van het later verschenen *Stairway to Heaven*.

In 2016 oordeelde de rechter dat er geen sprake was van schending van het auteursrecht van Spirit. Maar vorig najaar stelde een andere rechter dat het proces over moet. De rekening kan behoorlijk oplopen: volgens muziekblad Billboard betaalden in 2015 nog altijd 163.000 mensen voor het downloaden van *Stairway to Heaven*. De erven van Wolfe zouden volgens Billboard tientallen miljoenen compensatie willen.

'Dat naburig recht is de opbrengst van de fanatieke lobby die de muziekindustrie in de jaren zestig en zeventig heeft gevoerd om haar eigen recht op opname in Europa vast te leggen', zegt Schipper. 'De sector had toen veel last van *bootlegging*, piraterij met illegale kopieën.' De Europese bescherming van rechthebbenden is sindsdien behoorlijk opgevoerd en bevindt zich ongeveer op het stringente Amerikaanse niveau. Zo dicteert het naburig recht dat, of je nu een halve of 27 seconden van een originele opname gebruikt, je toestemming van de eigenaar van het nummer moet vragen. Doel is dat de eigenaar van het recht de gemaakte kosten voor de opname terugkrijgt.

Is er een ondergrens?

De Kraftwerk-zaak draait volgens Schipper over de vraag of er een ondergrens in het naburig recht bestaat. Is een sample van twee seconden wel genoeg om van een inbreuk te spreken? De huidige praktijk houdt in 'dat je al snel tegen de lamp loopt, hoe creatief de artiest ook is geweest', zegt Schipper.

In de Verenigde Staten dicteert jurisprudentie uit de Bridgeport-zaak uit 2005 dat degene die geen toestemming vraagt voor gebruik van een origineel muziekstukje, fout zit. 'Dat heeft een ijzig effect op de sector', vooral in dance en hiphop, aldus Schipper. 'Artiesten zijn meer op hun hoede.'

Je moet creativiteit behoorlijk beschermen, schetst Willem Hoyng van advocatenkantoor Hoyng Rokh Monegier het dilemma. Maar een strikte toepassing van het recht kan ook creativiteit in het gedrang brengen, zegt hij. 'Ik geef direct toe dat dj's die allerlei stukjes uit elkaar halen en weer aan elkaar plakken best creatief bezig zijn.'

Evolutie in de jurisprudentie

Soms leidt de juridische verlamming tot bizarre kwesties. Het werk van het hiphoptrio De La Soul, dat eind jaren tachtig met het mijlpaalalbum *3 feet high and rising* doorbrak, was jarenlang niet te downloaden of streamen. Reden: het album staat stijf van de samples, en of er afspraken waren gemaakt over digitale exploitatie was onduidelijk.

Recent maakte platenlabel Tommy Boy bekend dat het werk van De La Soul nu eindelijk wel digitaal beschikbaar komt. Maar dat leidde tot **een conflict met het hiphoptrio**: Tommy Boy eiste 90% van de opbrengsten op. Dat pikte De La Soul niet.

Evolutie in de muziek lijkt sowieso één op één verbonden met evolutie in de jurisprudentie. Zo bevestigde een Amerikaanse rechtbank eind 2018 een eerder vonnis dat de artiesten Pharrell Williams en Robin Thicke de erven van zanger Marvin Gaye zo'n \$5 mln moeten betalen voor inbreuk op het auteursrecht op Gayes *Got to Give it up*. De zomerhit *Blurred Lines* van Williams en Thicke lijkt daar verdacht veel op, vond de rechtbank, ook al was geen sprake van het kopiëren van stukken van de muziek.

Got To Give It Up - Marvin Gaye

Precies het aspect 'gelijkenis' is een nachtmerrie voor artiesten, schetste specialist Richard Niles in 2015 op de website van de Berklee College of Music in de analyse *The significance of the Blurred Lines Lawsuit*. Door te stellen dat de gelijkenis tussen de ritmesectie van *Blurred Lines* en *Got to Give up* neerkwam op inbreuk van auteursrecht, introduceerde de rechter een nieuw criterium voor plagiaat. Maak je maar op voor een regen aan rechtszaken, waarschuwde Niles.

Robin Thicke - Blurred Lines ft. T.I., Pharrell (Official Music Video)

Wat opvalt is dat erfgenamen van artiesten zich regelmatig bij de rechter melden. 'Die hebben vaak langere tenen dan de artiest zelf', zegt Bjorn Schipper met een schuin oog naar deze zaak. 'De artiest staat dichterbij zijn collega's. De erfgenamen schieten vaak in een rol als bewaker van het erfgoed; iedereen die daaraan komt moet financieel bloeden.'

Schipper beschouwt rechtszaken van platenlabels tegen samplende artiesten als 'symptomen van een aflopend verdienmodel, een kat die zichzelf in de staart bijt'. De industrie probeert krampachtig de terugval in inkomsten te compenseren, aldus de jurist.

Partijen treden daarbij calculerend op. 'Ze wachten af tot een plaat boven het maaiveld uitkomt en slaan dan pas toe. Je zet dan de artiest klem, stelt hem voor de keuze: of flink betalen of grote vertraging. En het momentum voor je zomerhit is voorbij.'

Is zelfregulering een oplossing?

De jurist pleitte eerder voor zelfregulering in de muzieksector via onder meer een gedragscode. Daarbij vragen samplende artiesten altijd toestemming, maar ligt de berekenmethode voor een vergoeding vooraf vast. Uitgangspunt moet een redelijk tarief zijn, en 'een systeem waarin iedereen weet waar hij aan toe is', zegt Schipper. 'Je moet dit benaderen als een geldprobleem. Dat laat zich makkelijk oplossen.'

In de rekenformule moeten volgens hem kosten voor studiotijd, de inzet van sessiemuzikanten en montage meewegen, maar ook de vraag of de investering van de eigenaar van de masteropname na jaren niet allang is terugverdiend. 'Dat kun je met een vrij simpel algoritme uitrekenen', aldus Schipper.

Dit is natuurlijk toekomstmuziek. Eerste vraag is of het EU-Hof het advies van advocaat-generaal Szpunar overneemt. Dat betekent bevestiging van de bestaande praktijk, constateert Schipper teleurgesteld.

De Amsterdamse jurist putte er juist hoop uit dat het Duitse hooggerechtshof in de zaak eerder leek te suggereren dat je samples niet louter moet bekijken als 'klankjatten', maar als een vorm van kunst. Dat zou soepeler gebruik van de geluidsnippers mogelijk maken.

Maar het Hof neemt adviezen lang niet altijd over. 'We moeten kijken wat het hiervan maakt', zegt ook Willem Hoyng. 'Dat is redelijk onvoorspelbaar; het kan alle kanten opgaan.'

Had Kraftwerk toestemming gegeven?

Rest nog één vraag. Zou Kraftwerk nee hebben gezegd als Moses Pelham toestemming had gevraagd? Dat valt nog te bezien. Toen Coldplay de beginmelodie van Kraftwerks *Computer Love* wilde gebruiken in het nummer *Talk*, kostte het Chris Martin van Coldplay behoorlijk wat moeite om met de Duitsers in contact te treden. Uiteindelijk stuurde hij in zijn beste schoolduits een briefje.

Enkele weken later volgde per post een ultrakort antwoord uit Duitsland: 'Yes.'

Door **Johan Leupen**

Door **Han Dirk Hekking**

Meest gelezen

Betty Blocks: liever de fanfare sponsoren dan miljoenen incasseren

Spectaculaire afname problemleningen in Zuid-Europa

'Ik was zo lang alleen maar met de zaak bezig en toen was het klaar'